

Список використаних джерел

1. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навч. закладів / Наталя Павлівна Волкова. – К.: Вид.центр «Академія», 2003. – 576с.
2. Кондрашова Л.В. Превентивная педагогіка: [учебное пособие] / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог: КГПУ, 2004. – 304с.
3. Кондрашова Л.В. Гуманізація учебно-воспитательного процесса школи: история, теория, поиски / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Кривой Рог: КГПИ, 1996. – 74с.

Кузьменко Н.В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

В статті розглянуті теоретичні аспекти мотивації та результати практичних досліджень, спрямованих на вивчення компонентів мотиваційної сфери.

Ключові слова: мотив, студент, особистість, самоствердження, позааудиторна виховна робота.

В данной статье рассматриваются теоретические аспекты мотивации и результаты практических исследований, направленных на изучение компонентов мотивационной сферы.

Ключевые слова: мотив, студент, личность, самоутверждение, внеаудиторная воспитательная работа.

Some theoretical aspects of motivation and the results of practical research which are referred to study the components of motive sphere are viewed in the given article.

Key words: motive, student, personality, self-affirmation, extracurricular educational work.

Постановка проблеми Що є важливим для студента на сьогоднішній день? Престижність вузу? Стипендія? Добрі стосунки із сокурсниками? Вдоволення навчанням? Вдоволеність обраною професією? Самоствердження себе в ній? Усе вищезазначене і може бути відповіддю.

Але без русійних мотивів студент мало чого може досягнути, адже мотиви відносяться до найважливіших компонентів структури особистості. Вивчення проблеми професійної мотивації студентів дозволить обґрунтовано вирішити задачі підвищення ефективності професійної діяльності.

Важливою умовою успішної діяльності фахівця є його готовність і здатність до професійного і особистісного самоствердження. Також успішність фахівця багато в чому залежить від його мотивації успіху і мотивації на невдачу.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями теорії виховання та проблемами виховання у вищій школі займалися І.Бех, А.Деркач, І.Саєв, В.Кан-Калик, А.Мудрик, теоретико-методологічними засадами навчально-виховної роботи зі студентською молоддю у ВНЗ опікувались А.Алексюк, Б.Г.Анан'єв, С.Вітвицька, А.А.Реан, В.Сластьонін і розкрили органічний зв'язок професійного і особистісного розвитку майбутніх фахівців. Питанням мотивації та мотивами

поведінки займалися Д.Аткінсон, А.Н.Леонт'єв, А.Маслоу, Д.Халл, Х.Хекхаузен.

Метою даного дослідження є визначити вплив мотиваційної сфери на студента та можливості його підвищення.

Мотиваційною сферою особистості є сукупність стійких мотивів, які мають певну ієрархію і виражають направленість особистості.

А мотивом є внутрішня спонукка особистості до того чи іншого виду активності, яка пов'язана із вдоволенням певної потреби.

Поштовхом до діяльності, до навчання, в рівній мірі, можуть стати і бажання досягнути успіху, і страх перед невдачею.

Мотивація успіху носить позитивний характер. За такою мотивацією, дії людини направлені на те, щоб досягти позитивних результатів. Особистісна активність тут залежить від потреби у досягненні успіху.

А мотивація на невдачу відноситься до негативної сфери. За даного типу мотивації, людина намагається уникнути осуду та покарання. Очікування неприємних наслідків – ось що визначає його діяльність. Ще нічого не зробивши, людина вже боїться можливої невдачі і думає, як її уникнути, а не як досягнути успіху [5].

Існує багато методик, які дозволяють визначити розглянуті вище типи мотивації особистості. Однією з таких методик є тест-опитувальник МУН А.Реана. Він включає в себе 20 запитань, на які треба дати відповідь «так» чи «ні».

За допомогою цієї методики було встановлено, що мотивацію на невдачу мають 2% студентів, мотивацію на успіх – 48%, а у 50% – мотиваційний полюс яскраво не виражений. Дослідження проводилося зі студентами 3 курсу Дніпродзержинського державного технічного університету та Криворізького технічного університету. У студентів останнього, дані майже не відрізняються. Мотивацію на невдачу мають 5% студентів, 42% – мотивацію на успіх, а у 53% – мотиваційний полюс яскраво не виражений.

Якою є особистість з мотивацією на успіх? Вона є активною, ініціативною. Якщо зустрічаються перешкоди – така особистість шукає способи їх подолання. Продуктивність діяльності і ступінь її активності, у меншій мірі, залежать від зовнішнього контролю. Такі особистості відрізняються наполегливістю у досягненні мети. Схильні планувати своє майбутнє на великі проміжки часу. Також схильні до переоцінки власних невдач в світлі досягнутих успіхів. При виконанні завдань проблемного характеру, а також в умовах браку часу результативність діяльності покращується.

Особистість з мотивацією на невдачу є малоініціативною, уникає відповідальних завдань, знаходить шляхи, щоб відмовитися від них. Ставить перед собою завищені цілі, погано оцінює свої можливості або вибирає легкі завдання, які не вимагають певних трудових зусиль. При виконанні завдань проблемного характеру, а також в умовах браку часу результативність діяльності погіршується.

Якщо порівняти «сильних» та «слабких» студентів, то вони відрізняються не за інтелектуальними показниками, а за тим, у якій мірі в них розвинута професійна мотивація. Це не означає, що здібності не відіграють ніякої ролі. Взагалі, студенти, що навчаються у ВНЗі, мають приблизно однакові здібності. І в даному випадку, первинним стає фактор професійної мотивації. Тобто він впливає на систему внутрішніх спонукань особистості до учбово-пізнавальної діяльності у ВНЗі. В самій сфері професійної мотивації найважливішу роль грає позитивне ставлення до майбутньої професії, оскільки цей мотив пов'язаний із кінцевими цілями навчально-виховної роботи у ВНЗі.

Щоб визначити оптимальний або найгірший мотиваційний комплекс, можна використати методику К.Замфір в модифікації А.Рєана «Мотивація професійної діяльності». В цій методиці, треба дати переліку мотивів професійної діяльності оцінку їх значущості за п'ятибальною шкалою. Після обробки даних, 50% студентів мають оптимальний мотиваційний комплекс, середній мотиваційний комплекс мають 40%, а 10% мають найгірший мотиваційний комплекс.

Щоб покращити ставлення студента до обраної професії треба розглянути ряд питань: задоволеність професією; фактори, що можуть впливати на формування задоволеності; проблеми професійної мотивації та самоствердження.

Важливою умовою успішності діяльності майбутнього фахівця виступають його готовність і здатність до професійного і особистісного самоствердження; прагнення найбільш повно реалізувати себе як при вирішенні професійних задач, так і у відносинах з оточуючими. Успіх такого самоствердження студента багато в чому залежить від його бажання і прагнення домагатися успіху, від його установки на успіх, від його готовності до успіху.

Визначення рівня самоствердження особистості студентів може здійснюватись на основі системи критеріїв досліджуваного феномену: орієнтація в часі, автономність, цінність, почуття, самосприйняття, погляд на природу людини, міжособистісна чутливість, творче ставлення до пізнання [5].

Для визначення рівня сформованості і наявності вище названих критеріїв особистості студентів проводилося анкетування. Треба було вибрати одну з відповідей на 24 запитання. За наведеними питаннями з'ясовувався рівень сформованості якостей особистості студентів, який характеризує певний критерій самоствердження особистості.

Яке значення має кожен критерій? Орієнтація в часі – це здібність суб'єкта жити “теперішнім”, сприйняття особистістю свого життєвого шляху. Автономність – це ступінь незалежності цінностей і поведінки суб'єкта від зовнішнього впливу та ступінь свободи і автономності особистості. Цінність – здатність людиною розділяти цінності, що характерні для особистості, яка самоактуалізується та здатність швидко реагувати на аспекти ситуації, що змінюються. Почуття – це впевненість у собі, здатність суб'єкта усвідомлювати власні почуття, здатність прояву почуттів людини у її поведінці.

Самосприйняття – здібність суб'єкта цінувати свою гідність, прийняття себе не зважаючи на оцінку своїх переваг і недоліків. Погляд на природу людини – це здатність суб'єкта сприймати природу людини в цілому як позитивну до цілісного сприйняття світу і людей та здатність вірити в людей, у могутність людських можливостей. Міжособистісна чутливість – це прийняття свого роздратування, як закономірного прояву людської природи, здатність суб'єкта встановлювати міцні і доброзичливі контакти з людьми. Творче ставлення до пізнання – прагнення людини здобувати знання про оточуючий світ і творча направленість особистості.

Дані, отримані після анкетування, можна навести у наступних таблицях.

Як ми бачимо, домінує середній рівень сформованості майже за усіма критеріями у студентів обох закладів.

Таблиця 1

Дніпродзержинський державний технічний університет

Критерії / Рівень	Орієнтація в часі	Автономність	Цінність	Почуття	Самосприйняття	Погляд на природу людини	Міжособистісна чутливість	Творче ставлення до пізнання
Високий	30%	9%	44%	56%	41%	56%	7%	48%
Середній	51%	90%	53%	40%	57%	42%	75%	50%
Низький	19%	1%	3%	4%	2%	2%	18%	2%

Таблиця 2

Криворізький технічний університет

Критерії / Рівень	Орієнтація в часі	Автономність	Цінність	Почуття	Самосприйняття	Погляд на природу людини	Міжособистісна чутливість	Творче ставлення до пізнання
Високий	23%	9%	23%	58%	49%	60%	-	65%
Середній	63%	86%	77%	42%	51%	40%	77%	35%
Низький	14%	5%	-	-	-	-	23%	-

Завдання вищого навчального закладу – надати своїм студентам можливість самостверджуватися, Прагнення особистості до самоствердження є стимулом її розвитку і саморозвитку, а її прагнення до професійного самоствердження – одним з чинників її професійного становлення і вдосконалення. Залучення до позааудиторної виховної діяльності впливає на внутрішній світ людини.

Позааудиторна виховна діяльність вчить важливості і цінності служіння суспільству, цивільній відповідальності та етиці. Вона дає можливість практикувати особистісну цивільну відповідальність через співпрацю з іншими і розвивати такі цінності як чесність, цивільну самосвідомість, співчуття, цінність культурної різноманітності, стійкість до невдач, розвиває професійні навички і т.д. Всі ці здібності і цінності, що розвиваються вищою освітою, допомагають особистості студента ставати справжнім лідером і майбутнім професіоналом.

Найбільш поширені та ефективні моделі виховного процесу виділяють три групи властивостей і якостей – загальнолюдські, громадські, професійні. Модель виховання студентів у ВТНЗ базується на збалансованості формування у студентів професійних (специфічних) цінностей і загальних (неспецифічних, загальнокультурних). При цьому необхідно враховувати той факт, що на першому місці разом із комплексом професійних знань посідає комплекс професійних здібностей особистості, а також рівень розвитку загальної культури майбутнього спеціаліста [2].

Оскільки ми проводимо дослідження в технічних вищих навчальних закладах, то конкретні завдання цих навчальних закладів зумовлюють мету виховання спеціаліста.

Першочерговим завданням у ВТНЗ, де вивчаються інтереси, творчі нахили студентів, є осмислення потреб та інтересів особистості, визначення її базової культури, сформованість ціннісних орієнтирів, уявлення про обраний фах, активність життєвої позиції студента.

Наступне завдання передбачає створення умов реалізації творчих, організаторських можливостей підготовки спеціаліста та визначення рівня його професіоналізму. Це допоможе студенту правильно оцінити власні здібності, уміння та навички. Бесіда педагога-куратора зі студентом має переконати останнього, що він сам обирає власний життєвий шлях. Звичайно, що роль та місце куратора в цьому питанні не можна переоцінити.

Третє завдання – це охорона здоров'я педагогів, батьків, студентів, тому що здоров'я, як і освіта, є фундаментом розвитку суспільства.

Четверте завдання, що в якійсь мірі є вимогою рішень всіх попередніх, – це відбір та підготовка кадрів для проведення виховної роботи. Створення професійних структур та органів для організації та управління такою діяльністю у ВТНЗ.

Вирішення цих завдань пов'язане зі створенням у вищому навчальному закладі особливої атмосфери духовності, виховного середовища як найважливішого фактору формування професійної спрямованості особистості студента, розвитку професійних навичок, захоплення фахом, спрямуванням до саморозвитку та самоствердження [1].

Виховна робота у вищому технічному навчальному закладі, як самостійна категорія, має власну мету – розвиток особистості майбутнього інженера, його індивідуальності. На її основі у студентів формуються певні якості, цінності, вміння та знання щодо обраної професії, які згодом стануть у пригоді.

Виховання пов'язано з формуванням у студентів поглядів, переконань, цінностей, стосунків, здібностей. Ці найважливіші структурні компоненти особистості зустрічаються у навчанні будь-якій діяльності, поведінці, спілкуванні. Розвиток і становлення особистості майбутнього інженера здійснюється під впливом навчання і виховання, соціального і біологічного факторів. Наприклад, соціальний фактор сприяє соціалізації особистості, адаптації життя у суспільстві: студенти формують соціальні та духовні взаємовідносини з людьми, оволодівають засобами соціального життя, досвіду і моральними цінностями.

Висновки. Отже зробимо висновки – щоб вплинути на професійну мотивацію студента можна використовувати засоби позааудиторної виховної роботи, які і будуть перевірятися в рамках нашого подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Гура С.О. Роль куратора в адаптації студентів інженерів-педагогів/С.О.Гура / Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: 36. наук. пр. – Харків: Харківський інститут мистецтв ім. Котляревського, 2000. – Вип.5. – С.180 – 185.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання/Іван Дмитрович Бех. – К., 1998. – 203 с.
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология: [Уч.пособие]/Ирина Александровна Зимняя. – М., 1997.
4. Немов Р.С. Психология: Учебник для студентов высших пед. учебных заведений: В 3-х кн./Р.С.Немов. – М.: Просвещение – ВЛАДОС, 1995. – Кн.3
5. Реан А.А. Психология и педагогика / А.А.Реан, Н.В.Бордовская, С.И.Розум. – СПб.: Питер, 2008. – 432с.
6. Слостенин В.А. Профессиональная деятельность и личность педагога / В.А.Слостенин // Педагогическое образование и наука.– М., 2000. – № 1.

*Е.В.Султанова,
аспірантка Вінницького державного
педагогічного університету
ім. М.Коцюбинського*

**ЗНАЧЕННЯ САМОАКТУАЛІЗАЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

В статті «Значение самоактуализации будущего учителя музыки в процессе профессиональной подготовки» рассматривается обучение, которое должно быть направлено на профессионально-личностную самоактуализацию, то есть на реализацию и развития творческого потенциала каждого студента, способствовать его индивидуальному профессиональному росту, являются важным этапом на пути развития личности студента и определения профессиональных перспектив. Изучается мотивация стремления будущего